

# Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΝ

Υ Π Ο

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΠΟΛΥΤΩ-ΓΙΔΟΥ

Μητροπολίτου Ίεραπόλεως

Τὸ πρόβλημα τῆς Κοινωνίας καὶ τὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν ἦσαν ἀνεκάθεν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν θεολόγων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας μας. Θὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανεὶς, ἐὰν ἀνατρέξῃ εἰς τὰ σχετικὰ βιβλία καὶ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Εἶναι δὲ ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἀνεπτύχθη ἰδιαίτερος κλάδος, ὁ τῆς Κοινωνιολογίας, ἀπασχολούμενος μὲ τὰ σχετικὰ θέματα. Ἱστορικῶς, ἡ συστηματικὴ ἐξέτασις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἤρχισεν ὡς κλάδος τῆς γενικῆς φιλοσοφίας.

Κοινωνία λέγεται ἡ ὁμάς τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἔχει κοινὴν κατεύθυνσιν. Κοινωνικὸς λέγεται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ζῆ εἰς τὴν κοινωνίαν ἐνεργῶς. Ἡ λέξις Κοινωνία προέρχεται, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὴν λέξιν «κοινός» ἢ «κοινωνικός», ὑποδηλοῦσαν ὅτι ὑπάρχει κοινότης ἢ ὁμοιότης εἰς τὰς κατευθύνσεις τῶν ἀνθρώπων γενικῶς.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κοινωνικὸν ὄν, εἶναι τουτέστι κοινωνικός. Βεβαίως, εἶναι καὶ θρησκευτικὸν ὄν καὶ πολιτικόν, ἀλλὰ πρωτίστως πρέπει νὰ εἶναι κοινωνικὸν ὄν. Ἐχει δηλαδὴ μέσα τοῦ ὁ ἄνθρωπος κλίσιν καὶ τάσιν πρὸς κοινωνικότητα, διότι δὲν θὰ ἔκλινε πρὸς τὴν ζωὴν, ἐὰν πρῶτον δὲν εἶχε κλίσιν πρὸς τὴν κοινωνικότητα. Ἡ κοινωνικὴ φύσις τοῦ τὸν ὠθησε νὰ γίνῃ καὶ νὰ παραμμένη μέλος τῆς ὁμάδος. Ἡ κοινωνικότης εἶναι παγκόσμιος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐλέχθη ἀπὸ τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλη (320 π. Χ.), ὅτι εἶναι φυσικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι κοινωνικὸν ὄν, νὰ ζῆ καθ' ὁμάδας, ὅπως δεικνύουν αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς φύσεώς του. Ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι ἐπίσης, παρὰ μία πραγματεία ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς Κοινωνικῆς θεωρίας ὡς συνόλου, τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἠθικῆς.

Εἶναι πασίδηλοι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν κοινωνικότητα. Κάθε ἄνθρωπος, ἐκτὸς τῆς θείας βοηθείας, ἔχει ἀνάγκην καὶ τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας καὶ συνεργασίας, διότι δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ νὰ ἔχῃ, μόνος του, τὰ μέσα τοῦ βίου. Τυγχάνει αὐτονόητον, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ μόνος του πραγματικὴν ζωὴν, ζωὴν ἀνθρωπίνην. Διατὶ ἄλλως τε ἐδόθη, λόγου χάριν, εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ δῶρον τοῦ λόγου, ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο

νά ὀμιλῆ με ἄλλους καὶ νά ανταλλάσῃ ιδέας; Δὲν ζῆ κανεὶς ζωὴν πλήρη, ζωὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς, ὅταν ζῆ χωριστά, μακριὰν ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἡ Κοινωνία εἶναι ἀπαραίτητος κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν διὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, οἱ Ἐρημίται καὶ οἱ Ἀναχωρηταὶ ἔζησαν κανονικά, καίτοι ἔζησαν μόνον ἐπὶ ὀλίγον ἢ ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα, στέκει μόνον, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ὑπεράνω τῆς συνήθους τάξεως· τὰς ἐπιθυμίας δηλαδὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ Κοινωνίαν καὶ κοινωνικότητα εἶχον κατασιγάσει μετὰ τὴν εἰδικὴν ἐπενέργειαν τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Τὸ γεγονός παραμένει σήμερον, ὅτι ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τελειοποίησις τῆς ὀντότητός του, γίνεται μέσα εἰς τὴν Κοινωνίαν καὶ διὰ τῆς Κοινωνίας ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται πρὸς τὸν πλήρη σκοπὸν του. Ὡς ἐκ τούτου, ἔχει ἀνάγκην τῆς Κοινωνίας ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν βαθυτέρων ἀναγκῶν τῆς φύσεώς του. Ὁ λόγος, ὁ νοῦς, ὠθεῖ αὐτὸν νά ζῆ εἰς Κοινωνίαν, διότι εἰς αὐτὴν δύναται νά καλυτερεύσῃ τὸν ἑαυτὸν του, νά ἀσκηθῆ, νά συμπληρώσῃ τὰς ἀνθρωπίνους ικανότητάς του. Ὡστε διὰ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἰσχυροποιεῖται ὁ ἄνθρωπος διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς.

Αὐτὸς Οὔτος ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπαιτεῖ κοινωνικὴν συνεπαφήν. Ἡ δύνατο νά κάμῃ αὐτὸν διαφορετικόν, ἐὰν τὸν ἤθελε νά τελειοποιήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἐρημίτης, διὰ ζωῆς ἀπομεμονωμένης. Ἀλλὰ τότε ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐπροικίζετο μετὰ ὀμιλίαν, θὰ εἶχε διαφορετικὸν ἐφοδιασμόν, διὰ νά ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου του. Ἴσως θὰ ἐπροικίζετο μετὰ τρίχωμα δασύ, ἀντὶ φορεμάτων καὶ μετὰ ἀμυντικὰ διὰ ν' ἀποφεύγῃ τὸν κίνδυνον. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐξέλεξε διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς· ἀπεναντίας, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν διάθεσιν καὶ ἐφῆσιν διὰ κοινωνίαν καὶ κοινωνικότητα· ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ λογικὸν καὶ τὰς χεῖρας. Τὸ λογικὸν διὰ νά ὑποβάλλῃ εἰς αὐτὸν τί πρέπει νά κάμῃ καὶ τὰς χεῖρας διὰ νά κάμῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸ λογικὸν τοῦ ὑποβάλλει, διὰ νά ἐξασφαλίσῃ τροφήν, ἐνδύματα, στέγην κ.τ.λ.

Ἐπὶ πλέον, ἐκτὸς τοῦ λογικοῦ καὶ τῶν χειρῶν, τοῦ ἔδωκε καὶ δύναμιν διὰ νά μεταδίδῃ τὰς σκέψεις του, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται εἰς τὸν νοῦν του διὰ τῆς λειτουργίας τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ λογικοῦ του. Ὅ,τι γίνεται εἰς τὴν φύσιν, γίνεται δι' ὠρτισμένον σκοπὸν. Καὶ αὐτὸ βεβαίως δεικνύει τὴν αἰώνιον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποῖος εἶναι ὁ Δημιουργὸς τῆς φύσεως καὶ κανονίζει τὰ τῆς λειτουργίας τῆς. Ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶντα πλάσματα τοῦ σύμπαντος, μόνος ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ὀμιλίας, διότι εἶναι προωρισμένος νά ζῆ εἰς Κοινωνίαν καὶ μετὰ ζωὴν κοινωνικὴν.

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, πολλοὶ ἐζήτησαν νά φιλοσοφήσουν ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων καὶ ἐδίδαξαν ὅτι ἡ ἀνάγκη διὰ κοινωνίαν θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν ὅτι τότε μόνον γνωρίζομεν ἓν πρᾶγμα, ὅταν

ἡξεύρωμεν τὰ αἰτία του καὶ τὸν σκοπὸν του. Ὁ ἀνώτερος σκοπὸς τοῦ ἀτόμου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Κοινωνίας συναντῶνται εἰς ἓνα κοινὸν σκοπὸν. Τελικῶς δηλ. κατὰ τὴν Χριστιανικὴν Κοινωνιολογίαν, ὁ σκοπὸς τῆς Κοινωνίας, ὅσον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἀτόμου συμπίπτουν ὡς πρὸς τὸ δημιουργικὸν πρόγραμμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ Κοινωνία δὲν ἐδημιουργήθη διὰ τὸν ἑαυτὸν της, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν Θεόν. Ἡ Κοινωνία δηλ. εὐρίσκει τὸν ἑαυτὸν της ἢ μᾶλλον τὸν ὑπατον σκοπὸν της εἰς τὸν Θεόν. Ὁ ἄμεσος σκοπὸς καὶ τὸ τέρμα της εἶναι νὰ προαγάγῃ τὸ κοινὸν καλόν. Ἐπομένως, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ὀργανωμένη Κοινωνία ὄχι μόνον εὐρίσκει εἰς τὸ κοινὸν καλὸν ἓνα σκοπὸν ἢ λόγον διὰ τὴν ὑπαρξίν της, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης εὐρίσκει εἰς τὸ κοινὸν καλὸν ἓνα σκοπὸν: τὸ τελικὸν τέρμα του, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Θεός.

Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνιολογία φέρει πάντοτε τὰ στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς σχέσεις τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, σχετιζομένων μετὰ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ. Ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπατον τέλος τοῦ ἀνθρώπου ἢ, κατὰ τὴν Χριστιανικὴν ἔννοιαν, εἰς τὸ ὑπατον θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι, ὅπως θὰ ἐλέγομεν, τελεολογική. Μὲ ἄλλας λέξεις, χρησιμοποιοεῖ ὁ ἄνθρωπος τὸ κοινὸν καλὸν δι' ἀπωτέρους σκοπούς· τὸ χρησιμοποιοεῖ ὡς μέσον πρὸς ἔνωσίν του μετὰ τὸν Θεόν. Κάθε ἄνθρωπος τουτέστι περνᾷ ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν, διότι ἔχει ἐν τέρμα πέραν τῆς Κοινωνίας. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτήν, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑπέρτερος τῆς Κοινωνίας.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω τονίζομεν ὅτι τὸ κοινὸν καλὸν εἶναι τὸ καλὸν τοῦ συνόλου. Εἰς αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει τὰ μέσα νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ζωὴν του καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πλήρη εὐτυχίαν. Τὸ κοινὸν καλὸν εἶναι τὸ ἄμεσον τέρμα τῆς Κοινωνίας καί, ταυτοχρόνως εἶναι εἰς διάμεσον σταθμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ νὰ κινῆται πρὸς τὰ ἔμπροσ, πρὸς τὸ ἀπώτερον ὑπερτέρμα, χρησιμοποιοῦν τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἐπέθη εἰς τὴν διάθεσίν του διὰ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον συνεισφέρει καὶ ὁ ἴδιος ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις του. Ὁ ἄνθρωπος ὅθεν φέρεται διὰ τοῦ κοινοῦ καλοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ὡς τὸ "Ὑπατον Ἀγαθόν.